

Balázs Attila

SZÖKÉS A BOLHACIRKUSZBÓL

(Kisbolha Péter története, ahogy előadja fia, Pál)

1. Apukám Bajorországban született. Sváb származású, mégis egész életében utálta, ha lesvábbogarazták. Gazdag városban jött a világra, olyan gazdagban, amilyen München, de nekik – ahogy szerette mesélni, és nem szégyellte bevallani – hol volt, hol nem volt. Betevő falat. Főleg nem, aztán meg mégis volt olyan, hogy bőven jutott. Isten áldása szerint, így nem is illik nagyon hóbörögni. Szó, ami szó, apu eléggé alulról érkezett, ahogy mondani szokás azokra, akik nem egy ropogós tiszta ágyba pottyannak fejest bele. Holmi külvárosi söröző feletti, foszló tapétájú szoba padlórepedésében nőtt fel, ahol akkora lenről felszűrődő füst gomolygott esténként, hogy attól inkább köhögni tehetett, mint sem aludni. Szegény édesapám krahácsolt is rendesen egész életében. Már csak a füst pusztá említésére könnybe lábadt a szeme; amitől a lélekbe látó Mauser Bonifác házi doktor úr, egy kövér patkány a pincéből csak összevonta szemöldökét (akkor rég és felettebb szigorúan), s apu-nak végül nem írt fel semmit.

Mondta, hogy legyen többet a levegőn, így aztán apukánk fiákerozott is egy ideig a kocsmá előtt álldogáló, lábával nagyokat dobbantó, abrakot rágcsáló kövér ló pokrócába bújva. Csak aztán a fiáker kiment a divatból. Szegény pejkó meg – mintha tudná, miről van szó – rúgott egyet-egyet a világ négy égtája felé, utána kilehelte lelkét, s ezzel vége lett a kocsikázásnak.

Az özvegy fiákeros hazavonult, roppant unalmas életmódra váltott. Folyton tévezett, így apu torkig lett a pártfogója hóna alatti, egyébként biztonságos étellel. Megunta a focimérkőzéseket nézni, elunta a padlórést, valóságos kalandra vágyott. Igazi Nagy Kalandra! És eléggé bátor volt, hogy vágyának engedjen. A szívére hallgasson. (Bár igazából hallgatott-e?)

– Nem kis dolog ez egy aprócska bolhától, ahogy mi szoktuk mondani: mielőtt pattannánk egy óriásit!

Szóval, annyit még említeni kell apu izgalmas afrikai útja előtt, hogy a müncheni szülőház első emeleti kis lakosztályában egy Greta nevű, álmatag tekintetű, véznácska leány élt-éldegélt. Ő arról ábrándozott,

hogy tudós lesz, csak nem találta ki, hogy milyen. Természettudós? Atomfizikus? Ugyanakkor Gréti sok verset olvasott, ám ezeket mindig el kellett dugnia, amikor anyukája nagy dérrrel-dúrral átjött a szomszéd lakásból. Mérgesen, mert biztos felbosszantotta valaki a fel-felruccanó vendégek közül. Ám nem annyira Gréti itt a fontos, hanem inkább az, hogy volt neki egy hatalmas, tunya, háromszínű kandúrja. Ennek a behemót, lusta, beképzelt dagadéknak folyton járt a nyelve.

Akkor is, amikor nem a tejet lefetyelte.

Azzal imádott dicsekedni, hogy neki három színe van. Ezzel majdnem nyert a kiállításon. Meg azzal, hogy egyszer már ő, biza, járt a szomszéd utcában. Naná! Azt viszont mindig elfelejtette elmondani, hogy úgy kellett cekkerben hazahozni, mert a viláért sem találta az utat azzal a rengeteg eszével. És onnan is végig ki akart ugrani.

Annyi esze se volt, mint egy reménytelen, bukott diáknak.

Apám, aki Pesten lett Peterből Péter, barátok közt: Petyi, mindig úgy mesélte, hogy ez a szájhős kandúr jelentette igazából a rugót, az ugródeszkát, ami őt kilőtte a Nagy Életbe. Hogy ezt a fecsegő hájpacnit a valóságban messze lepipálja. Így lett végül az, hogy egy gólya hátán eljusson a fáraók földjére. Lásson krokodilt is, piramist is, és egy oroszlán sörényében érkezen a magyar fővárosba. Egy szerencsétlen vén, fogatlan hímoszlán hulló díszsörényében. Bizonyos Teóéban, akiről senki a kerek földön nem tudott még megközelítő magyarázatot sem találni, miért nem lett volna már jobb otthagyni, ahol megszületett.

De ahogy maga a bölcs öreg oroszlán is állította: a sors és a mese fordulatai gyakorta egybeesnek.

2. Szóval, úgy történt, hogy édesapa nekivágott. Mindenféle hamuban sült pogácsa nélkül, akár az árvagyerek. Egyszerűen cserzett pókhálóból font magának erős kötelet, annak segítségével úgy, ahogy a hegymászók, felmászott a kéményen. A végén már csak kettőt kellett ugrania, hogy benne találja magát a gólyafészekben.

A fákon akkor már sárgultak a levelek, csípősebb lett a levegő, a szőlőkben kongtak a szüreti hordók, nem volt messze a madarak költözése. A fecskék is már gyülekeztek csivítelve a villanydrótokon, ám apa úgy döntött, a nagyobb, kényelmesebb, hovatovább biztonságosabbnak tűnő gólya légitársaságnál marad. És így is lett.

Folytatásban előadta rendkívül érzékletesen és színesen a mi édesapánk, milyen érdekes olyan magasról szemlélni a világot, ahonnan a madarak. Látni lenn az ott lebzselő, apróvá zsugorodó, csiricsaré kerti

törpéket; pázsitokat, medencéket. A pirosuló háztetőket. Nézni az alatt tovatűnő erdőket, csillámló tavakat és mocsarakat. Mezőket és szántó-földeket, a folyók kanyargó ezüst pántlikáit.

Szerette idézni azt a szegény, szerencsétlen sorsú költőt, aki úgy verselt, hogy ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj...

Bizony ám, helyeselte, mert úgy is van: még egy olyan nagy valaki sem vehető ki rendesen odafentről, amekkora egy bamba tehén. Pedig az akkora, mint egy rendes, mit mondjon, kredenc. Nem hogy egy mihaszna teknősbéka például... már honnan! *Pich!* – így mesélte apukánk. Meséjéből nem hagyva ki azt sem, hogy ez az út már majdnem az elején a vesztét okozta. Pedig milyen gyönyörű volt a tenger végtelen, időnként haragoszöldbe vagy sötétszürkébe váltó, csipkés fodrozású kéksége is a magasból!

A baj úgy jött, mint derült égből a villámcsapás. Hirtelen vad forgószelek keletkeztek a tenger felett, aztán meg a madaraknak erős ellenszéllel szemben kellett sokáig szállniuk. Nem tudtak eléggé magasra emelkedni, hogy elkerüljék, ezért idő múlva lankadni kezdtek. Így egyre reménytelenebbnek tűnt a dolog, amikor is a vezérgólya jókora vitorlást pillantott meg odalenn. Nyomban leereszkedtek és rátelepedtek. Annyian voltak, hogy a hajó legénysége megrémült, még felborul a lélekvesztőjük, ezért valóságos dulakodás támadt a gólyák és a matrózok között.

Szerencsére nem járt súlyosabb következményekkel a csetepaté. Csupán az egyik fiatal gólyát szúrták fenéken egy pipaszurkálóval a hessegetésen túl, a másikat meg egy söprűvel legyintették nyakon, de nem lett komolyabb sérülés. Akkor a szél hirtelen elült, és a madarak ismét felépülhettek. Más lapra tartozik, hogy a hirtelen szélcsend – mintegy pokoli büntetésként – újabb gondot jelentett a lenn maradó hajósoknak.

Ez azonban legyen csak az ő bajuk!

Evezzenek ki szépen ebből a történetből végképp. Akár nyögve is. A folytonos orrpiszkálásukkal, meg a mocskos beszédükkel, amilyen egy vásott utcai sihederé, itt semmi keresnivalójuk.

– Tróger banda! – legyintett apu. – Kár is rájuk a drága időt fecsérelni.

3. Aztán úgy esett, hogy a megszelídült égből pillanthatta meg Afrika napfényben fürdő partjait apácskánk. A Nílust és a csodálatos piramisokat, amelyeket a kis álmos szemű Gréti könyveiből ismert. A mesebeli építményeket, amelyeket annyira szeretett volna látni. Szívából sajnálta,

hogy nem örökíthette meg ecsettel azt a festői tájat. Így gólyanyereg-
ből, ezért igyekezett jól az agyába vézni. Márpedig remek emlékező-
tehetsége volt édesapánknak. Nem túlzok, mint egy elefántnak.

Furcsa ebben, illetve nem is annyira, hogy a piramisoknak a magá-
nyos szépsége nyűgözte le apukánkat. Percig sem az, hogyan készül-
hettek akkorákra.

Mekkorára? Hát, jókorákra.

Kis kitérőként ezen a ponton meg kell említenem, amit tudni kell,
hogy mi bolhák mennyire tűzről pattantak vagyunk.

– Kicsi a bolha, de erős! – mondjuk mi.

Nem akarok rossz benyomást keltő, pöffeszkedő kandúr lenni, de ha
mi akkorák volnánk, mint egy ember – példának okáért! –, játszi köny-
nyedséggel összepakoltuk volna akármilyen építménnyé ezeket a kö-
veket. Hip-hopp és klip-klapp! Hovatovább helyből át is repülhettük
volna őket a soron következő mutatvány kedvéért. Mert úgy, ahogy
valaki kiszámította: egy ember nagyságú bolha egyből átugorhatná
a londoni Szent Pál-székesegyházat. Ez cirka 110 méter. Nem semmi!
Mindössze az a baj, hogy nincs ekkora bolha. Még a cirkuszban sem.

Még a dinoszauruszok idejében sem voltak akkorák a mi őseink,
ám sebj!

Apa ezeket az adatokat is a Gréti könyveiből szedte mellesleg, ame-
lyeket a csillárról olvasott pápaszem nélkül. Nagyon megbízhatóknak
tartotta őket. Így kételkedésre szemernyi okunk sincs. Annyi se, ameny-
nyi ez a kis piszok itt... a körmünk alatt. Vagy amekkora a bolha ka-
rikagyűrűje.

Apát felettébb érdekelte – az építészetén, a táj szépségein és a mű-
vészetén túl – Afrika állatvilága. Az oroszlánról még szó lesz, persze,
meg talán az egyéb élőlényekre is kitérünk még valahol, a krokodil
azonban nem maradhat ki! Hogy miért épp ez a rémképekbe illő bes-
tia, ez az undorító hüllő, ez az ocsmány karikatúra fészkelte be magát
apánk emlékezetébe, mint a tojása a forró homokba, maga se tudta
soha rendesen megmagyaráznia. Bár nyilvánvalóan azért – sicc, pöff-
eszkedő tarka kandúr! –, mert akadt egy kalandja vele, amelyből győz-
tesen került ki.

Nem annyira a testi erejével – neki nem volt akkora –, mint furfang-
gal, bár kellett hozzá jócskán ügyesség. Bátorságról nem is beszélve.

Tény, hogy a krokodilokról szóló izgalmas tudományos értekezései
mellett apa – egy szuszra – megírta ezt a hajmeresztő, izgalmas kaland-
ját valamelyik ifjúsági lapnak úgyszintén. Történetének *A krokodilus*

könnyei címet adta. Sajnos, az írás az ő szomorú halálát követően elkal-
lódott, mindannyiunk szerencséjére azonban (mázli, ugye?) az emlékezet
mélyéről még ki lehet búvárkodni a lényegét. Felhozni, mint a kagylót
a tenger mélyéről. Fárasztó, szájba rágós tanulság nélkül a végén, ami-
lyen gyakorta előfordul a filmvilág esetében is.

Szóval, ez a mi élénk érdeklődésű apukánk – egyiptomi kalandozása
idején – imádott a Nílus partján sétálni. Közben nem csak a tüdejét
szellőztette, de az agyát is járatta. Izgatta ez az óriási folyó a minden-
féle titkával, azzal az iszonyatos mennyiségű történelmi hordalékával,
amiben kevés hasonló folyam veheti fel vele a versenyt.

– Jó, a Duna biztosan – mondaná –, ám az most más lapra tartozik.
Gondolkodott apu azon, hogy a gólyák miért szeretik annyira a Nílust.
Biztos a sok kígyó-béka, ami a mocsárvidéken található, számukra
aranybányát jelent. Pontosabban: éléskamrát. Terülj-asztalkát. Furcsa,
törte tovább fejét a dolgokon, hogy akkor miért nem maradnak itt örök-
re? Legalábbis addig, amíg a mocsarak ki nem száradnak, és amíg a
békákból nem lesz más, mint száraz, zörgő, békaalakú bőrdarab.

Szikkadt, szőrös, borzolódó rongy, amivé az elhullott állat válik
a sivatagi forró szélben.

Mi az, ami egyszer csak megszólal bennük? Milyen ébresztőóra,
mondhatni, vekker az, ami nem hagy nyugtot nekik? *Was?* Arra kész-
teti őket, hogy ismét csapatokba verődjenek, és életük kockáztatásával
elinduljanak vissza, amerről jöttek.

– Vajon mi csendül fel a lelkükben? Miféle hívás kondul a szívük-
ben? Miféle gondolat érik meg a fejükben?

Apa később saját magán érezte meg ezt. Ugyanis a saját fülével
hallotta a távolból a hívó szót. A csábító sziréneknek azt az ellenáll-
hatatlan dalát, amit így hívnak: honvágy.

Ilyesmiken töprengett, amikor nagy loccsanást hallott, és meglátta
tőle mindössze pár méterre kibukkanni a vízből egy krokodil rusnya
fejét. Tekintete találkozott a fenevad sárgán izzó, gyilkos pillantásá-
val. A látványtól földbe gyökerezett a lába apácskának, hogy moccanni
se tudott.

– Most szépen bekaplak! – közölte vele mély, röfögő, akár a pokolból
visszhangzó hangján ez az ősidőkből itt felejtett hulló. – Még böffen-
teni se fogok.

Apa igyekezett elrejtetni félelmét. Ugyanakkor nem győzött cso-
dálkozni is a dolgon.

– Nem vagyok én neked kissé hitvány falatka?

– Nem – válaszolta a krokodil. – Ma még csak két sovány kócsagot ettem. Ti bolhák kelletek egy kis máknak a tetejükbé.

– Furcsa ízlés.

– Erről most ne nyissunk vitát.

– És ha nem hagyom magam?

A krokodil ettől úgy elkezdett hahotázni – lám, köhög a bolha! –, hogy majdnem vizet nyelt, aztán temérdek testét meghazudtoló módon kivágta magát villámként a folyóból, s a faterkánk nyomába eredt. Utóbbi nem várta meg, hogy megegyék, hanem uccu, igyekezett menteni a bőrét.

Úgy írták le egy régi könyvben, emlékezett, hogy a krokodil csak egyenest képes futni. Sajnos, ez nem bizonyult igaznak, mert üldözője rendkívül ügyesen követte a legnagyobb vargabetűs ugrásaiban, és apánk végül kezdett kifáradni. Amikor már majdnem utolérte ez a gyilkos barom, kétségbeesett ötlettől vezérelve apa visszafordult.

Pillanatig szembenézett a halállal, majd utolsó erejét összeszedve elrugaszkodott. PING! És kikötött pontosan ott, ahol szándékozott. BINGÓ! Nem a krokodilus torkában, hanem az orrában, amit az nyitva felejtett.

Ott igyekezett minél beljebb jutni, majd jól megvetni a lábát. Meghúzódni, megkapaszkodni az orrsövény alatt. Kellett is, mert a krokodil a következő minutában akkorát tüszentett, hogy ha műfogsora lett volna, az bizony elrepül olyan messzire, amilyen messzire a kalapácsvető nem tudja hajítani a maga eszközét. (Még a legnagyobb lelkesezésében sem.)

Az óriási tüszentést egy kis csend, utána gyors egymásutánban tíz ennél visszhangzóbb bazi-hapci követte. Akkorák, hogy odébb leestek a szundikáló majmok a fáról. Majd még egy rakás, miközben a krokodil feje elvörösödött, a szeméből pedig öklömnyi könnyek hullottak. Végül rimánkodni kezdett. Mindent megtesz, csak apa hagyja abba odabent a rúgkapálást!

– Nem mozdulok, ha szép rendesen átviszel a túlsó partra, és háromnegyed hatkor visszajössz értem. Aztán pont ide visszahozol. Közben semmi okoskodás, értem?

A krokodil belement, persze. Ha háza van, körülötte kerttel és gyümölcsfákkal, azt is odaigéri, csak maradjon abba az a birizgálás az orrlyukában. Így került át a bolha a Nílus másik oldalára, amit itt nem is lenne értelme külön megtárgyalni. Mármint azt, hogy odaát mi történt. Nem sokkal több, mint emitt. Lényeg, hogy a krokodil megérkezett

háromnegyed hatkor. Jó pár percet késett, iszonyatos mosollyal próbálván leplezni, hogy bosszút forral. Amikor apa a közelébe ért, vattával telitömködött orral, ráadásul zárt cimpákkal vetette magát rá ez az ördögfajzat, apu viszont résen volt.

PONG! Egyenest beleugrott a krokodil bal szemébe.

Most már ha két háza van, azt is odaadta volna a krokodil, csak jöjjön onnan ki a mi apukánk.

– Persze, ha tartod magad az ígéretedhez! – érkezett a válasz.

Nosza, becélózta a visszautat azzal a jobbik szemével az álnok krokodilus, az ügyes bolha, azaz a mi faterkánk meg a szárazon kipattant a kinyíló másik szemből, aztán iszkiri: fel a gátra, ahol ő volt a legény. Nem kellett neki a krokodil vagyona. Onnan hátranézett, megigazította a nyakkendőjét, de nem intett vissza, a krokodil meg nem is bánta. Úgy örült, hogy megszabadult tőle, hogy nem tudta abbahagyni a szerencsés kimenetelű baleset elbeszélését a barátoknak és a barátnőknek szemközt a zátonyon. Elmesélni azt, hogy végül mekkora csapástól sikerült megszabadulnia az éghez való fohászzkodásnak hála.

Be nem csukta a száját, amíg le nem bukott a nap vörös korongja. És fel nem hangzott a...

Új Forrás, 2015/9.

Balázs Attila 1955-ben született Újvidéken. Prózát ír, műfordítással foglalkozik. József Attila-díjas.